No. 727. DE TIJD. 1849.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is ƒ 4,50; voor de buitensteden ƒ 5,50; franco door het geheele Rijk.
Brieven, Gelden, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

DONDERDAG, 6 SEPTEMBER.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen ƒ 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents per regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 6 September.

De Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen* en hare bemoeijingen met het lager Onderwijs.

II.

Het bekroonde *Geschiedkundig overzigt van het lager onderwijs in Nederland*, door de Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen* uitgegeven, bevat, onder het opschrift: *blik op de vroegere geschiedenis van het volksonderwijs*, in de eerste plaats, een oogslag op de ontwikkeling dier aangelegenheid vóór de zoogenaamde Kerkhervorming der 16e eeuw. Daar er toen nog geene *Maatschappij tot Nut van 't Algemeen* bestond, kon zij natuurlijk op het onderwijs geenen invloed uitoefenen, en daar men het er voor houdt, dat de scholen eerst later meer overeenkomstig hunne bestemming zijn ingerigt, nadat zij gekomen waren onder een nieuw alvermogen, gemeenlijk *Staat* genoemd, dat zijne magt aan eenige gunstelingen afstond, krijgt de arme geestelijkheid, welke zich zooveel mogelijk en als toen genoegzaam geacht werd het lot der jeugd had aangetrokken, zoo nu en dan een veeg, die te sterker aankomt, naar mate men haar tusschenbeide prijst, terwijl het lot der onderwijzers, eene grondgedachte, wel ke zelden vergeten wordt, bitter, o allerbeklagenswaardigst was, gezwegen van hunne zedelijke eigenschappen.

Maar met de zoogenaamde Kerkhervorming der 16de eeuw, zie! daar gaat het licht op, — namelijk voor de Protestanten, *das versteht sich*, want den Katholijken werd, althans hier, het licht benomen: Nadat Luther in 1524 eene *Opwekking aan de Burgemeesters en Raadsheeren van alle steden van Duitschland* geschreven en met Melanchton eene *Kerk- en Schoolorde* gemaakt had, toen, ja toen eerst werd het onderwijs algemeen. Zeer natuurlijk, want Luther c. s. was leep genoeg om in te zien, dat de tijd der jeugd de geschiktste was, om zijne leer in te planten en zich naderhand volgelingen te verzekeren. Van den kant der Katholijken bleef men evenwel niet achter, o heden neen, want ook zij begrepen, en de geschiedenis bewijst, dat zij dit reeds vroeger, van de vroegste tijden zelfs af, gedaan hadden, dat het kind zoo goed tot een verstandig en braaf mensch kon opgevoed als bedorven worden. Even als vóór de Reformatie, trok zich de geestelijkheid het onderwijs der Katholijke jeugd met nadruk aan, werd hare beschermster en bewaarde ze tegen besmetting en afval. Alzoo zorgde ieder voor de zijnen.

Niet te ontkennen valt het, dat het schoolwezen in het algemeen vóór de schoolhervorming der 18e eeuw, een meer kerkelijk karakter had. In katholijke landen, zegt de bekroonde schrijver, bleef het meestal in handen der geestelijkheid, waarbij wij voegen, omdat deze van onheugelijke tijden het toezigt over de school had, men dat zegt niet betwistte, en zij zich altijd bijzonder op het onderwijs had toegelegd. In de Protestantsche landen werd het meer als eene staatsinrigting beschouwd. De algemeene veranderingen gingen van de landsregering uit; het patronaatregt (dat zij zich langzamerhand toegeëigend had) werd mede door haar uitgeoefend of aan hoogere of lagere autoriteiten overgedragen; het oppertoezigt of beheer berustte deels bij het burgerlijk bestuur, deels, voor zooveel het kerkelijk element betrof, bij collegien of de bedienaars der heerschende Kerk, naardien het godsdienstig onderwijs in de scholen, overeenkomstig hare formulieren, moest gegeven worden.

Wij hebben de twee betrekkingen van het schoolwezen van vroegeren tijd hier overgenomen, om te doen zien, hoe de school toen onder het bestuur van beide stond, en hoe de vaderen begrepen, dat zij voor eene godsdienstige opvoeding hunner kinderen gewaarborgd waren. In plaats dat deze van een *ideaal persoon*, den *Staat*, uitging, welke geene de minste zending heeft om eene of andere godsdienst te verkondigen, had het landsbestuur met de Kerk, meermalen de heerschende en onderdrukkende, een verbond gesloten, om het onderwijs der jeugd gemeenschappelijk te deelen. Terwijl deze zorgde voor de godsdienstige opleiding, van de opvoeding, ook die der school, toch maar niet af te scheiden, zoo als voor het grootste gedeelte, zelfs door de vurigste monopolisten beleden wordt, trok gene zich de wetenschappelijke vorming aan, waardoor eene innige zamenwerking ontstond.

Evenwel stond het in onzen Protestantschen staat, tot bijna het einde der 18de eeuw toe, met het schoolwezen slecht geschapen. Hartverscheurend is het tafereel, dat van het schoollokaal, het schoolhouden, de stoffe des onderrigts, de leermiddelen en leerwijze, de schooltucht en den schooltoon, de schoolmeesters en de verordeningen op het onderwijs geleverd wordt, en hetgeen voldoende geacht wordt, »om te dienen ter vergelijking van het vorige met het bestaande, en om het besluit te regtvaardigen, *dat het in stof en vorm groote gebreken had, welke eene krachtige en alzijdige verbetering en hervorming gebiedend vorderden.*" Waarlijk, wanneer men de getuigen gelooven mag, dan moet het er al bitter, bitter uitgezien hebben, hetgeen wij geenszins willen betwisten, maar verrijken met de aanmerking, dat, ten opzigte van al hetgeen door den schrijver is opgesomd, tegenwoordig nog zulke groote gebreken bestaan, dat wij soms moeite hadden zijn fragment niet op de hedendaagsche scholen toe te passen, en wij gelooven, dat er THANS juist aan eene *krachtige* en *alzijdige verbetering* en *hervorming* moet gearbeid worden, welke men zich wel voorgesteld, maar verre, zeer verre achter zich gelaten heeft. Ontzettend veel is er op het schoolhouden, de stoffe des onderrigts, enz. aan te merken, waaruit de ontelbare klagten hunnen oorsprong hebben, welke velen bekend zijn. Onze plaatsruimte gedoogt niet, den lezer de hedendaagsche school, door sommigen zoo opgehemeld, binnen te leiden, hem bekend te maken met de meer dan ellendige schoolhouders, die eene nieuwe orde van zaken vreezen, en hem den toestand van het onderwijs zelve open te leggen. Wie is er, die daarvan niet de droevigste mededeelingen zoude kunnen doen, en getuigen, wat er in en buiten onze inrigtingen van onderwijs al zoo omgaat, hoe hunne kinderen behandeld, letterlijk soms verwaarloosd worden? — Wij zijn er ver van af, om den tegenwoordigen toestand van het onderwijs zoo gunstig te noemen, en, bij eene vergelijking met vroeger, ons te voegen bij diegenen, welke voor het verledene niets dan berisping en voor het bestaande niets dan lof schijnen over te hebben.

Immers, bij het einde der 18e eeuw was het met het schoolwezen weder droevig gesteld, het licht der hervorming was uitgegaan, en de sterre des donkeren nachts stond voor eene aangebeden zon plaats te maken. Wilt gij weten wie zij is? Een oogenblik geduld slechts, eerst moet zij achter de kimmen verrijzen. Hoe groot de behoefte aan verbetering van het schoolwezen zijn mogt, zegt de schrijver, en hoe dringend deze door sommigen geoordeeld werd, binnen- en buitenlandsche aangelegenheden lieten het hoog bestuur de handen weinig vrij, om daarin eenige hervorming te ondernemen. Eindelijk schreven de *Haarlemsche Maatschappij van Wetenschappen* en het *Zeeuwsch Genootschap van Wetenschappen* te Vlissingen prijsvragen uit, en — daar verdunt de nevel. Op eenmaal breekt de zon door! »Maar — en hier laten wij liefst des schrijvers mede gebragten lofredenaar spreken — »maar nog oneindig meer goeds, voor de heilzame zaak van »het vaderlandsche schoolwezen deed eene andere Maat»schappij, die met hare andere zuster wedijverde, en »haar de zegepraal betwistte, welke de laatste reeds op vele »harten gemaakt had. — Het was de lofwaardige Maat»schappij *tot Nut van 't Algemeen*, welke voor de scho»len en voor het lager onderwijs zoo verbazend veel goeds »stichtte, en welke de eer toekomt, van mede den grond»slag gelegd te hebben tot het thans zoo verbeterd on»derwijs in ons vaderland."

Wij willen den lofredenaar niet verder volgen, omdat wij ons voorgesteld hebben in een ander nummer de verrigtingen der Maatschappij meer van naderbij te beschouwen, en wij dit voldoende achten, om den lezer te doen zien dat de Maatschappij er niet wars van is, hare flatteurs en partijgangers een bewijs van toegenegenheid te schenken.

Na eene korte opgave van de bemoeijingen der Maatschappij, werpt de schrijver o. a. eenen blik op het tijdvak sedert de wetgeving op het lager onderwijs. Bijzonder verdient opgemerkt te worden de verschijning der wet van 3 April 1806, een gedenkstuk, dat nog tegenwoordig den grondslag uitmaakt van de vaderlandsche school-wetgeving, maar ongelukkig zóó gesteld en zóó toegepast, dat duizenden reikhalzend naar verandering uitzien. Na onze vereeniging met Belgie, werd die wet, zoo veel doenlijk, toegepast op de invoering van een geregeld volksonderwijs in dat land. Maar ook daar oogsten men er de vruchten van in, en het hier aangenomen en door velen goedgekeurde stelsel was ginds eene der grieven, welke men als aanleiding of voorwendsel eener afscheiding van die gewesten gebruikte. Ook hier te lande werd het verlangen naar vrijheid luide uitgesproken, waardoor eenige wijzigingen in de verordeningen van 1806, werden ingevoerd, vervat in de Koninklijke Besluiten van 27 Mei 1830, 13 Aug. 1831, en 2 Januarij 1842. Voor het overige zijn die verordeningen, naar schrijvers en zeker ook naar Maatschappij's overtuiging, nog het plechtanker van een doelmatig, naar de behoeften des volks berekend lager onderwijs.

Als de geest en strekking dier verordeningen wordt opgemerkt, dat de wet *onderstelt* het »beginsel, dat de »landsregering schuldig is hare zorg te laten gaan over »alle gelegenheden tot onderwijzing en opvoeding der »jeugd, van welke jaren en sekse ook, buiten het ouderlijk »huis. Dit beginsel gaat uit van het belang der jeugd, »maatschappij en der landsregering zelve," waaraan ook art. 22 en 23 der wet hunnen oorsprong verschuldigd waren, bepalende, dat het onderwijs eene *algemeen Christelijke* strekking had, met uitzondering van het bijzonder leerstellige der Kerkgenootschappen.

Zoo, heet het, *werd de school in de school hervormd*, en zoo zijn wij aan het einde van ons overzigt gekomen.

Wij zagen het oorspronkelijke doel der school in het eerste christendom: godsdienstige en wetenschappelijke opleiding van den mensch, waaruit, ten dien opzigte de zamenwerking van Kerk en Staat ontstond — wij zagen de kracht dier zamenwerking na de Hervorming allengs verminderen, — wij zagen de landsregering als eenige meesteresse optreden en haar verbond met de Kerk breken, — wij zagen ons gebragt tot den huidigen dag, nadat de goede landsregering haar »patronaatregt" in de handen van eenige geslepen dienaars had gesteld, die het zoodanig uitoefenden, dat hemel en aarde er wraak over schreeuwden, en wij zagen ook de Maatschappij *tot nut van 't Algemeen* dat landsbestuur in de uitoefening van zijn »patronaatregt" de behulpzame hand bieden.

Uit den gang der zaken moet het verklaard worden, dat wij, bij den rijkdom van oorspronkelijke geschriften over opvoeding en onderwijs, geen volledig en oorspronkelijk leerstelsel van Pedagogie bezitten. Voegt men bij de vertalingen van Duitsche producten en eigene voortbrengselen de beginselen der Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen*, vastgesteld in hare *Algemeene Denkbeelden over het Nationaal onderwijs*, dan verkrijgen wij eene overheerlijke schets van de bijna algemeene grondbeginselen der opvoed- en onderwijskunde hier te lande.

Maar van die grondbeginselen, ook door de loffelijke Maatschappij gehuldigd, spreken wij later.

Het Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres.

Tweede brief van iemant in Gent, aan iemant in Amsterdam.

Mijn waarde vriend,

Heb ik u, in mijn vorigen, van den historischen stoet, van den »ommegang" gesproken, die des daags der eerste zitting van 't kongres te Gent heeft plaats gehad? Hoe 't zij — de moeite van het dubbel schrijven zou slechts voor mijne rekening komen, en wat het drukken betreft — 't was te wenschen, dat er nooit iets ijdelers gedrukt wierd!

't Is toch een aardig volk — dat Belgische! Voorwaar, dáár zit nog kracht, dáár zit nog levensvuur, en levenspit. Die stam grijpt nog met bewustzijn in de moederaarde, waaraan zij ontsproten is, om hare sappen in frissche bloesemgeuren uit te storten. Voorwaar,

„Dat volk, dat zijn *verleden* „mint,
En, nimmer voor zijn *heden* „blind,
In *'t gistren* grondslag zoekt van *'t morgen* —
Plukt eens de rijpe vrucht van arbeidswee en zorgen."

Dat wil men bij ons (in Holland) nog niet begrijpen.

Het volk verliest zijn nationale herinneringen, en de hooggeplaatsten vernielen de monumenten, wier steenen alleen in staat zouden geweest zijn, die herinneringen weder op te wekken. *Lapides non clamabunt.* Ik wenschte, dat gij gezien hadt die deelneming van arm en rijk in de historische optocht, welke de geheele middeleeuwsche geschiedenis van Belgiën deels afbeeldde, deels te-rug-gaf in zinnebeelden. Met een uitstekende kennis van de eischen der historie, der oudheidkunde, en der kunst, was de trein ontworpen; grootendeels het werk van twee heeren De Vigne, leden van eene familie schier geheel uit kunstenaars bestaande. Ik wenschte, dat gij gezien hadt, dat huishooge gevaarte, voorstellende Artevelde op zijn wagen; den geliefkoosden held der Vlaamsche burgerij met zijne kolossale vormen in nagemaakt koper geboofst, statig gemanteld, zijne hand al sprekend over de stad uitstrekkende, wier regten hij met fieren en zorgenden blik zweert te zullen verdedigen. Ik wou, dat gij ze gezien hadt, die Forestiers en Graven en Gravinnen, die boogschutters, die gilden, alle met hun wapens en banieren, in het volle kostuum, dat de ernstige minnaar der wetenschap in de bestoven archieven bestudeerd heeft; dien wagen van Flora, waarop de godin was gezeten, wiegelend op een bloemenslinger, omgeven van een wolk bloeiende kindertjens, wier kopjens ieder uit een bloemkelk of bloemenkrans te voorschijn kwamen; die Stedemaagd van Gent op een triomfwagen gezeten, zoo hoog, dat zij door de dakvensters den blik kon slaan tot zelfs in de armste zoldertjens harer trouwe poorters; dien wagen der verlichting met de werkende drukpers, waarop een aantal gezellen aan den arbeid waren, die vaderlandsche liedtjens onder het volk wierpen; dien wagen der Eendracht, met al de natiën; dien wagen met den draak, een oorspronklijk veldteeken op de Oudenaerders veroverd, die beweeren het monster voor eeuwen van de spits der St. Sofia te Konstantinopel te hebben meêgevoerd. Maar ik wou vooral, dat gij den geest der toeschouwende menigte hadt opgemerkt. Dat is geen beschonken, bandelooze hoop, gelijk er, in Amsterdam, bij de intocht aller Vorsten de staatsiekoets pleegt te overrompelen, en zich niet ontziet met de jeneverflesch in de hand plaats te nemen in de kap en op de portieren van den *Landau* eener jonge, schoone en beschroomde Prinses: neen, dat is eene menigte, die door blikken en gebaren het teeken geeft van haar diepste meêgevoel, van haar volst besef der historische plechtigheid — maar die tevens het opzicht der kommissarissen van orde schier noodeloos maakt. De laatsten waren van de aanzienlijksten der stad. Onder de vertooners waren vele gekozen uit de militairen, ofschoon, onder meer anderen, een van Belgiëns beroemde kunstenaars er een voorrecht in gevonden had zijn twaalfjarig dochtertjen mede met een rol te belasten. De optocht heeft ruim vier uren de stad doorkruist, en bij den thuiskeer heerschte er nog geheel de zelfde orde en kalme opgetogenheid bij vertooners en toeschouwers, als bij de afvaart. En dan spreekt men soms ten onzent, dat zoodanig volk onder den invloed van verdoovende beginsels is opgebracht!

De optocht doet mij 't Kongres vergeten. Trouwens het eene hangt aan 't aâr.

De 2e zitting (van Maandag) werd aangevangen met eenige wenken van Prof. David omtrent sommige verkeerdheden in den Nederlandschen stijl van dezen en genen letteroefenaar. De begaafde en smaakvolle Hoogleeraar wees op het raadzame van het volk, met zijn nationale wijze van denken en zeggen, in de boeken uit te drukken; dáarom, dacht hem, las het volk zoo weinig, wijl het zich in de schriften van zoo velen niet herkende.

Na den Leuvenschen Hoogleeraar beklom de eerwaarde en geleerde heer de Haerne, lid van de Kamer der Volksvertegenwoordigers, het spreekgestoelte. Ongewoon in het Nederlandsch het woord te voeren, ontwikkelde deze getrouwe parlementaire strijder voor de Vlaamsche zaak, toch met keurigheid en kracht zijn betoog, dat er sedert 14 jaren in Belgie *véel gewonnen* was, maar dat men, om nog meer te winnen, voort moest gaan met wijze omzichtigheid, en immer blijven binnen de perken van de wet. Daarom ook moest men wel met zijne stamgenooten op literair terrein eenheid, en in 't algemeen verbroedering nastreven — maar steeds Belgiëns politische onafhankelijkheid in het oog houden. Trouwens de Nederlanders zijn ook naauw verwant in afkomst en taal aan de Plat-duitsch-sprekenden, en echter politiesch van hen gescheiden.

Deze redevoering scheen op sommige der aanwezigen den indruk te maken, of zij het beginsel, waar het Kongres uit voortgekomen was, in de waagschaal stelde, ja zelfs eenigermate schaadde. Op de aanmerking, deswege gemaakt, verklaarde de heer de Haerne echter nader zijne meening, en werd luide toegejuicht door de Vergadering.

Hierop kwam een vurig en geestig jong letterkundige uit Brussel aan het woord, en schoon hij aangekondigd had *over de strekking der Nederduitsche Letterkunde* te zullen spreken, stelde de heer Sleeckx met kracht en scherpte, met helderheid en uitvoerigheid, doch wel wat bitter, volgends sommigen wel wat overdreven, en in weinig heusche formen, de grieven der Vlaamsch sprekenden tegenover de vermogenden des lands in het licht. De redenaar werd bij herhaling door de interpellaties van sommigen en het gemor en geschoffel der meerderheid in zijne rede gestoord, zoo zelfs, dat hij een oogenblik de katheder heeft moeten verlaten; doch het gevolg van een deswege gehouden beraadslaging van het Bureau was, dat den heer Sleeckx het woord werd te-rug-gegeven, en hij zijn thema afwerkte.

Een paar punten in zijn stuk werden opgevat door den dichter van Duyse, die er met de hem eigene warmte tegen protesteerde. Het gold de verfransching der Belgische priesters, en het feit, dat Ledeganck slechts zijne *ledige oogenblikken* aan de kunst had gewijd.

Het eerste punt, dat de Vlaamsche priesters verfranscht werden en verfranschten in de opvoedingsinrichtingen, werd door den heer Sleeckx in zijne repliek goedgemaakt, door de beweering, dat hij deze beschuldiging niet dan met een voorwaardelijk *misschien* had uitgebracht.

Het tweede punt was, in mijn oog, eene van die zaken, welke het verstand vóór zich, maar het goede hart en de goede smaak tegen zich hebben. Sleeckx had met waarheid gezegd, dat de kunst onzer dagen iets meer dan een *liefhebberijtjen* moest zijn, en dat de voortreffelijke dichter Ledeganck juist niet te prijzen viel, omdat hijzelf (in eene voorreden) getuigd had de kunst slechts als eene bijzaak te beoefenen.

Nu was de weduwe van Ledeganck toevallig in de vergadering tegenwoordig, en de heer van Duyse zeide zoo veel schoons en hartelijks over den eerbied, dien men aan de nagedachtenis van Belgiëns grootsten modernen dichter verschuldigd was, wiens grafsteen men dien middag zou inwijden, dat hij mij tranen van ontroering uit de oogen perste.

Sleeckx andwoordde geestig, en de stemming aangaande zijne rede werd beter, naarmate men de ongepaste form meer begon te vergeten. Hinderlijk was daarin ook geweest, dat het Brusselsche Kongreslid het woord tweedracht gebruikt had, van de verhouding der Vlaamsche Letterkundigen onderling sprekende; waarop hij dan ook door den heer Snellaert met de verklaring gediend werd, dat, of er twee of drie mannen te Brussel of Andwerpen het oneens waren, de Gentenaars van geen tweedracht wisten.

Hierop betrad de broeder van den grooten Willems het spreekgestoelte, en sprak eenige fraaie en vooral goede woorden over het doel en de strekking der Vlaamsche beweging.

Met een dichtstukjen, zoo voortreffelijk van inhoud en form, als er maar weinige uit de moderne Vlaamsche dichtpen gevloeid zijn, besloot de jeugdige Van Beers uit Andwerpen deze zitting.

Des namiddaags had onder een grooten toevloed van meêgevoelende burgers, de inwijding plaats van het grafteeken van Ledeganck. Hij rust op den heuvel, waar voor eeuwen de apostel van Vlaanderen, St. Amandus, een kluis had, en voor weinig tijds ook Willems monument werd opgericht. Het aan Ledeganck gewijde bâreliëf is gebeiteld door den verdienstelijken Van Arendonck en stelt Belgiën voor, gezeten op den Nederlandschen Leeuw (Nederlanden in den ruimen en mij liefsten zin genomen), Belgiën, die de beeltenis van haren zanger huldigt.

De plechtigheid werd opgeluisterd door de muziekuitvoering van een der Gentsche liedergezelschappen, en onder de sprekers, waarbij personen uit schier alle klassen weder blijk gaven van de mogelijkheid van populariteit voor een kunstenaar in Belgiën, trad ook Prof. van der Hoeven met eene korte, maar treffende toespraak op.

Morgen nader!

t. t.

P. F.

ERRATA in het vorig verslag. In ons N°. van 31 Aug., vijfde kolom, reg. 27 v. o. staat: „hun", lees: „hem."
zesde „ „ 5 v. b. achter „authentieke stukken," 't volgende te lezen: „ter openbare bibliotheek, opgemaakt; de gothische" enz.
Reg. 7 voor „derwaarts", te lezen: „daar weêr".

's GRAVENHAGE, 4 September. Aanstaanden Maandag, des middags ten een ure, zal de Eerste Kamer der Staten-Generaal hare werkzaamheden hervatten.

De Tweede Kamer zal morgen, Woensdag, des morgens ten 11 ure eene zitting houden: 1°. over het ontwerp van wet tot uitbetaling van pensioenen aan geëmploijeerden en werklieden van 's Rijks werven; 2°. over dat tot heffing eener provinciale belasting in Overijssel; en 3°. nopens dat, houdende nadere bepalingen omtrent het opgeheven bijzonder fonds voor proces-kosten.

Alhier wordt verwacht de regerende Groot-Hertogin van Saxen-Weimar-Eisenach, zuster van H. M. de Koningin-Weduwe, tot het afleggen van een bezoek bij H. M.

STATEN-GENERAAL.

TWEEDE KAMER

Zitting van Dingsdag 4 September.

In de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van heden, is na langdurige beraadslagingen met eene meerderheid van 31 tegen 10 stemmen *aangenomen* het ontwerp van wet wegens de heffing van provinciale belastingen in Friesland. Er zijn in dat ontwerp drie wijzigingen gebragt. Ten *eerste* is op voorstel van den heer *de Monchy*, zo in de overwegingen van het ontwerp als in art. 1 opgen de bepaling, dat de belastingen worden bekrachtigd *over van de jaren* 1849 *en* 1850. En *ten tweede* is, op voorstel den heer *Buchiene*, in art. 1 opgenomen, dat de bekracht der voormelde belastingen geschiedt, *op de wijze bij het sluit der Prov. Staten van Friesland van* 28 *Maart vastgesteld.*

De commissie van rapporteurs heeft haar algemeen rap in gereedheid wegens de voordragt tot bekrachtiging va contracten met de Handel-Maatschappij. Drukken; beraad gingen bepaald op Vrijdag 7 September, ten elf ure.

BUITENLANDSCHE BERIGTE

FRANKRIJK.

PARIJS 3 September. De President der Republiek op zijnen togt tot inwijding der eerste Sectie van d weg van Parijs naar Straatsburg door de landelijke be king zeer hartelijk ontvangen.

— De *Opinion publique* deelt officieus het volg programma mede hetwelk van het legitimistisch cong te Ems zou zijn uitgegaan: »Teruggave onzer natuurli grenzen, herziening der tractaten van 1815, ontwapeni van geheel Europa, het ware vredes-congres." deze of cieuse mededeeling blijve echter geheel voor rekeni van de *Opinion*.

— Al wat aangaande het huwelijk van den Presid der Republiek door de dagbladen is gemeld, wordt hed door de *Patrie* in eene half-officieele nota stellig teg gesproken.

— De *Courrier Français* wil weten dat de P voornemens was na de inname van Rome naar Frankr te komen alvorens bezit van Rome te nemen, doch d dit plan veranderd is na de laatste redevoering van d heer de Tocqueville over de Italiaansche zaken. M zegt evenwel dat hierbij moet opgemerkt worden dat *Courrier Français* den heer de Tocqueville vijandig

— Het hevig-democratisch dagblad *le Citoyen* v Dyon heeft opgehouden te verschijnen.

DUITSCHLAND.

KEULEN, 4 Sep. De *Allg. Ztg.* behelst een bri uit Munchen, waarin men o. a. deze merkwaardige woo den leest: »Tegen de bijeenkomst van den landdag z allerwaarschijnlijkst de nieuwe vorming van het *vooreer voor een jaar* nieuwe provisioneele centraal bestuur off cieel kunnen bekend gemaakt worden."

— Men is te Hamburg bevreesd dat de aansluiting di stad aan den driekoningsbond weldra de ineensmelti met Pruissen ten gevolge zal hebben, 't geen zek hoogst voordeelig voor het laatste land, maar vrijheid doodend voor Hamburg zou zijn. Men spreekt nu reed van een gemeenschappelijk tolstelsel. Men hoopt echte dat Palmerston een oog in 't zeil houden en Engeland belangen behartigen zal.

— Te Wimpassing, (tusschen Gloggnitz en Wiene Neustadt) had 26 Aug. sm. 8 ure eene hevige aardbe ving plaats, waardoor een aantal muren beschadig werden.

— Volgens berigten van Triest heeft Venetie de reg ten van *vrijhaven* werkelijk verloren.

— De Oldenburgsche landdag heeft met 21 tegen 2 stemmen, het voorstel tot aansluiting aan den Driekonings bond *verworpen*.

FRANKFORT, 2 September. Naar alle waarschijnlijk heid zal hier een congres van Duitsche vorsten plaat hebben. Men zegt, dat de prins van Pruissen met een Oostenrijkschen en een Beijerschen prins, de central magt gezamenlijk zullen uitoefenen.

WEENEN 1 September. De *Lloyd* berigt dat diezelfd Hongaarsche banknoten, die in alle streken van Hongarije, welke door de Oostenrijksche krijgsmagt bezet zijn, met geweld onderdrukt en openlijk vernietigd werden, door de Russen voor geldig zijn verklaard geworden; zelfs zouden Russische officieren deze banknooten allerwege opkoopen. Men weet, dat reeds sedert lang sprake geweest is van diplomatieke onderhandelingen, tusschen de Russische generaals en de hoofden van den Hongaarschen opstand, ten einde deze laatste tot onderwerping te bewegen, en dat verschillende concessien aan Hongarije zouden gedaan zijn. Welligt behoort de geheele of gedeeltelijke erkenning der Hongaarsche banknooten tot die concessien.

— Men schrijft uit Pesth, dd. 28 Augustus: Het grootste deel van het in Hongarije staande Russische leger heeft reeds bevel ontvangen om langs den kortsten weg naar de Russische grenzen terug te trekken. Veldmaarschalk Paskewitsch begeeft zich naar Krakau. Het legercorps van den generaal Rüdiger blijft vooreerst nog in Hongarije, met het hoofdkwartier te Miscolez. De bestemming van het corps des generaals Luders in Zevenbergen is nog niet bekend. In elk geval vormen de vereenigde Donau- en zuiderlegers met de troepen van Rüdiger, en de Oostenrijksche en Russische troepen in Zevenbergen eene zoo ontzagwekkende magt, dat men voor mogelijke, doch niet waarschijnlijke pogingen om de vaan des opstands weder op te steken, niet beducht behoeft te zijn. De